

Afgesproken!? Samen sterk in huishoudelijk werk

Gemeenschappelijke KAV-KWB-actie voor een meer evenwichtige verdeling van de huishoudelijke taken

Tine Maes & Koenraad Coppens

Toen destijds de eerste resultaten van het VUB-tijdsonderzoek⁽¹⁾ werden voorgesteld, was het de onderzoekers duidelijk: 'De nieuwe man bestaat niet', blokletterde *De Standaard*. Enkele dagen later antwoordde minister Vogels: "Hij bestaat toch, maar is te bescheiden".

Het TOR-onderzoek heeft aan de hand van bijgehouden dagboeken gedetailleerd de tijdsbesteding van een aantal mensen gevolgd. De resultaten lieten er geen twijfel over bestaan: de Vlaming is veel conservatiever in zijn gedrag en tijdsbesteding dan in zijn opinies. Een concrete agenda van een willekeurig persoon verraaft in grote mate of betrokkene man of vrouw is. Louter uitgaande van de tijdsbesteding werd in 84% van de gevallen de persoon correct bij de mannen of vrouwen geklasseerd. Nieuwe mannen, die op zijn minst evenveel tijd besteden aan huishoudelijke taken en verzorging van de kinderen dan vrouwen, zijn dus niet zo makkelijk te vinden. Vrouwen besteden gemiddeld elke week 12 uur meer aan het huishoudelijke werk dan mannen. Alleen al op het aandeel in dit soort werk is met 79% zekerheid het geslacht van de informant te voorspellen. Alle zorgarbeid bij elkaar geteld, is de vrouw gemiddeld 28.39 uur per week voor anderen in de weer. In vergelijking met haar mannelijke wederhelft, die gemiddeld 14.14 uur huishoudelijke en zorgtaken opneemt, is dat een verschil van 14.25 uur. Wordt dit dan niet gecompenseerd door de uren die een man

langer aan betaalde arbeid besteedt? Het antwoord is helaas negatief: ondanks de grotere participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt, zijn zij nog steeds minder lang op de werkvloer dan mannen. Doch, dit verschil bedraagt slechts 10.30 uur. In de praktijk blijkt zelfs dat mannen wekelijks 7 uur meer vrije tijd genieten dan vrouwen. Het komt er op neer dat mannen met 30 uur bijna 20% van hun beschikbare tijd aan ontspanning besteden, terwijl de vrouwen met hun 23 uur daar net iets meer dan een zevende van hun beschikbare tijd voor vrijhouden.

HET GAAT BETER ALS WE DE ZORG BETER VERDELEN

In 1999 al hield KAV een bevraging onder kernleden over zorgarbeid: arbeid die samen met de huishoudelijke taken vaak op vrou-

Tine Maes (25 jaar), licentiate rechten, is werkzaam op de KAV-studiedienst.

Koenraad Coppens (28 jaar), licentiaat pedagogische wetenschappen, is verantwoordelijk voor de KWB-studiedienst.

wenschouders terechtkomt. De vraag naar een eerlijke verdeling deed zich toen al gevoelen. 73% van de kernleden ging er niet mee akkoord dat zorgarbeid de exclusieve verantwoordelijkheid is van de vrouw, 94% vond dat de zorg een gedeelde verantwoordelijkheid zou moeten zijn en 90% was van mening dat mannen gestimuleerd moesten worden om zorgarbeid op te nemen.

KWB-onderzoek in 1999 rond arbeid, gezin en vrije tijd bracht eveneens aan het licht dat mannen veel meer dan vrouwen focussen op het werk. Nog steeds laten velen zich leiden door het gangbare rollenpatroon waarbij het er voor de man op neerkomt op te treden als kostwinner en voor de vrouw als verantwoordelijke voor het gezin. Nochtans bereiken ons heel wat signalen van mannen die het wat rustiger aan willen doen, meer tijd willen investeren in het gezin.

ACTIE 'AFGESPROKEN, SAMEN STERK IN HUISHOUDELIJK WERK'

Met genoemde actie wilden KAV en KWB samen de klassieke taakverdeling in vraag stellen. Via een gelijklopende artikelenreeks in de ledenbladen *Vrouw en Wereld* (KAV) en *Raak* (KWB) werd in eerste instantie het onderwerp ter sprake gebracht en verder gekaderd. Interviews met ondermeer Thérèse Jacobs (CBGS) en Mieke Vogels (Vlaams minister voor Gelijke Kansen) zorgden voor interessante discussiestof. Achtergronden als de overgang van rol- naar combinatiemodel en te verwachten beleidslijnen werden geschetst.

In het decembernummer verscheen tevens een huishoudkaart: een formulier waarop lezers de huidige verdeling van de huishoude-

lijke taken invulden en waarin ook naar tevredenheid werd gepeild. Aan de gezinnen die een nieuwe taakverdeling wenselijk achtten, vroegen we ook het nieuwe engagement (meestal van de man) te preciseren.

De leden die deze kaart terugstuurden, ontvingen allemaal een mooie huishoudplanner om voor de komende week de taken te verdelen.

T. Maes & K. Coppens

Vrouwen besteden gemiddeld elke week 12 uur meer aan het huishoudelijke werk dan mannen.

”

BESCHEIDEN DOELSTELLING

Het is verre van vanzelfsprekend om gewoonten en tradities te veranderen. We zouden al tevreden zijn als we door deze actie in verschillende gezinnen man en vrouw over de bestaande taakverdeling aan het praten krijgen. Mocht het thema ook op de agenda van een plaatselijke afdeling komen, zou dit mooi meegenomen zijn. Als we er mannen bovendien zouden kunnen toe aansporen meer taken op zich te nemen, is doelstelling drie tevens waargemaakt. Al wilden we ook in laatste instantie interessant onderzoeksmateriaal en cijfergegevens verkrijgen.

Spreek erover

De huidige taakverdeling is zelden voorwerp van gesprek. Vaak is die uit gewoonte gegroeid en wordt ze nog zelden in vraag gesteld. Aan de hand van de artikels werd de klassieke taakverdeling (het bijna onaantastbare rolmodel) ter discussie gesteld. Niet minder dan 2.200 kaarten werden teruggestuurd, waarvan 567 ingevuld door de man en 1.632 door de vrouw. Aangezien we vroegen met beide partners de kaart te ondertekenen, mogen we er van uitgaan dat verscheidene gezinnen de dialoog over dit thema aangingen.

Het thema op de kalender

KAV werkte vorig jaar al rond 'combinatie werken en leven'. Aan de hand van een dilemma spel werd niet alleen de discussie scherp gesteld, maar tevens antwoord gegeven op de meeste vragen over tijds krediet en mogelijkheden tot loopbaanonderbreking. Deze activiteit blijft natuurlijk op de agenda staan.

KWB besteedde binnen het thema 'arbeid op maat van het gezin' aandacht aan deze thematiek. Naast discussieavonden rond de combinatie arbeid en gezin, organiseerde men ook praktische cursussen zoals wassen, strijken en koken. Op die manier krijgen ook mannen deze vaardigheden aangeleerd.

Nieuwe (mannelijke) engagementen

In het tweede deel van de huishoudkaart vroegen we ook of beide partners vonden dat de man voldoende actief was in het huishou-

den (rekening houdend met andere verantwoordelijkheden) en of ze zich goed voelden bij de bestaande verdeling. Ter afronding van dit gesprek konden man en vrouw, indien gewenst, tot nieuwe engagementen komen, die ze ons in een minicontractje op de kaart konden toesturen.

De verwerking van de kaarten bleek inderdaad interessante gegevens op te leveren.

RESULTATEN: (WEINIG) HOOPGEVEND

Algemeen overzicht

Een eerste summier⁽²⁾ overzicht van de kaarten geeft ons een zicht op de huidige verdeling. Slechts één duidelijke conclusie is te trekken: traditionele vrouwentaken worden nog steeds in grote mate alleen door de vrouw uitgevoerd.

Huishoudelijke taken	Man alleen	Beiden evenveel	Vrouw alleen
De was doen	1.91	7.02	78.59
De strijk doen	2.01	3.97	83.66
Koken	6.67	24.11	34.43
De vaat doen	7.58	49.79	13.78
Stofzuigen	13.17	24.34	29.37
Opruimen en poetsen	2.66	28.58	36.05
Boodschappen doen	8.19	36.96	22.19
Ramen lappen	7.42	10.58	59.78
Schoenen poetsen	11.87	25.98	37.26
Beddengoed verversen	2.79	22.11	59.30
Tussendoor opruimen	3.46	34.09	33.67
Andere	26.24	19.63	10.76
Organiseren van het werk	1.71	21.31	59.22
Boodschappenlijstje opstellen	5.35	21.01	57.10
Menu opmaken	5.82	23.19	50.16

Wassen en strijken blijven in de eerste plaats een vrouwenbezigheid. Iets minder uitgesproken geldt deze vaststelling voor het huishoudelijke werk organiseren, het boodschappenlijstje opstellen, het menu opmaken, de ramen lappen en het beddengoed verversen.

Maar er is verandering op komst. De vaat en de boodschappen worden beter verdeeld. Ook het stofzuigen verdient een belangrijke vermelding, want bijna 70% van alle mannen stofzuigt ooit wel eens, en bijna de helft van de mannen doen dit meer dan of evenveel als hun vrouw.

De rubriek 'andere' werd vaak ingevuld met meer mannelijke taken: onderhoud van de tuin, klusjes, herstellingen...

Tevredenheid

Als de verdeling van de huishoudelijke taken dan toch zo stereotiep blijkt, is dit dan omdat zowel vrouwen als mannen zich daarin kunnen vinden? Niet echt, zo blijkt. Hierbij de antwoorden op de vraag of partners zich bij die taakverdeling goed voelen.

	Man	Vrouw
Niet ingevuld	35.33	30.74
Ja	61.71	59.57
Neen	2.96	9.69

Het grote aandeel van zowel mannen als vrouwen antwoordt tevreden te zijn met de huidige verdeling. De vraag is evenwel of zij echt tevreden zijn, dan wel denken te moeten antwoorden tevreden te zijn. Opvallend is immers het hoge percentage van zowel mannen als vrouwen dat zich daarover niet wil uitspreken. Voor de vrouwen die niets invullen, zou dit kunnen betekenen dat zij deze verdeling niet durven in vraag stellen.

Mannen die zich op deze vraag onthielden, durven wellicht niet zeggen dat zij de huidige taakverdeling (met hun waarschijnlijk geringe inbreng) optimaal vinden.

Dezelfde voorkeuren

Interessant om weten was ook welke taken partners met tegenzin op zich nemen, en welke zij als leuk ervaren. Mannen en vrouwen blijken hier toch merkwaardig gelijke voorkeuren te hebben.

Voorkeuren (top 7)

Man		Vrouw	
Eten klaarmaken	23.29	Eten klaarmaken	22.01
Andere	11.82	Strijken	13.14
Boodschappen doen	7.09	Andere	8.82
De vaat doen	6.28	Boodschappen doen	7.87
Opruimen	3.77	Opruimen	6.00
Stofzuigen	3.64	De was doen	4.77
Strijken	2.59	Ramen lappen	2.55

Eten klaarmaken en de boodschappen doen, dragen de voorkeur weg, zowel bij mannen als vrouwen. Als we deze cijfers vergelijken met het eerste overzicht, kunnen we ons wel de vraag stellen waarom in 85,80% van de gezinnen de vrouw alleen, meer of evenveel als de man kookt. De boodschappen worden (vergeleken met de andere taken) al in vrij grote mate gedeeld. Toch is in 80,28% van de gevallen de vrouw ook betrokken bij het boodschappendoen.

Dezelfde hekel

Vervelende taken (top 7)

Man		Vrouw	
Opruimen en poetsen	15.33	Opruimen en poetsen	19.42
Andere	11.87	De strijk doen	14.01
De strijk doen	8.55	Andere	9.60
De vaat doen	5.28	Ramen lappen	6.14
Stofzuigen	3.77	Stofzuigen	4.82
Ramen lappen	3.32	Schoenen poetsen	4.77
Eten klaarmaken	2.05	De vaat doen	3.68

Ook wat de vervelende karweitjes betreft, lopen de percenten parallel. Ook hier de vaststelling dat opruimen en de strijk ook meer door de vrouw wordt gedaan.

Mannelijke en vrouwelijke taken

Opmerkelijk bij de vraag naar de leuke en vervelende taken, is dat ook hier een hoog percentage niet antwoordt, al blijken het wel meer mannen dan vrouwen te zijn. Wellicht is geen enkele van de bovenvermelde activiteiten voor iemand een uitgesproken hobby geworden. Maar misschien is het voor mannen ook iets moeilijker hun antipathie voor sommige taken te uiten, als zij die weinig op zich blijken te nemen?

Een andere verklaring reikt ons professor Glorieux aan. Hij omschrijft de huishoudelijke taken die de vrouw op zich neemt als niet-flexibel, of m.a.w. regelmatig, routinematig en binnenshuis. De taken die mannen mee

helpen uitvoeren, zijn veeleer flexibel, of niet-regelmatig, creatief en buitenshuis te noemen. De motivatie om specifieke taken op te nemen, verschilt dus duidelijk tussen mannen en vrouwen. Het grootste aandeel van de 'vrouwelijke taken' wordt verricht uit noodzaak: de dagelijkse warme maaltijd, de wekelijkse schoonmaak... De 'mannelijke taken' daarentegen worden deels ook wel uit noodzaak gedaan, maar mannen vinden er ook een hoge mate van plezier in. Vaak zijn de resultaten van hun inspanningen ook duidelijker zichtbaar. Mannen staan veelal slechts aan de kookpot als er bezoek komt, en een verzorgde voortuin is ook veel 'dankbaarder' dan een net gedweilde keukenvloer.

Is de man voldoende actief in het gezin?

Omdat de man veel meer tijd besteedt aan uitwerken gaan dan de vrouw, zou het binnen gezinnen de afspraak kunnen zijn dat de uren die de vrouw daar minder aan besteedt, voor het huishoudelijk werk reserveert.

Man voldoende actief? (rekening houdend met alle taken van beide partners)

	Totaal	Man	Vrouw
Niet ingevuld	9.00	10.23	8.58
Neen	23.83	19.58	25.31
Ja	67.17	70.19	66.12

Dat zou best de interpretatie kunnen zijn van onze cijfers. Het merendeel van de mannen en van de vrouwen vindt het aandeel van de man behoorlijk, zodat een grotere inbreng zelfs niet gewenst lijkt. Het percentage ontevreden vrouwen lag echter wel hoger. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat man

en vrouw de huishoudkaart samen moesten invullen en tekenen (een gesprek tot stand brengen - onze eerste doelstelling - zou anders onmogelijk zijn geweest). Dit heeft waarschijnlijk als gevolg dat het gevoel van ontevredenheid al minder gemakkelijk geformuleerd wordt. De ander een extra engagement vragen, is dan voor sommigen nog een brug te ver.

Nieuwe afspraken

Enkele mannen - uit gezinnen waarin toch werd geoordeeld dat nieuwe afspraken wenselijk zijn - waagden zich aan een engagement voor een meer evenwichtige verdeling in de toekomst⁽³⁾.

	Totaal	Man	Vrouw
Niet ingevuld	5.28	4.94	5.39
Goede taakverdeling	78.63	82.89	77.14
Nieuwe afspraken	16.10	12.17	17.46

Het spreekt voor zich dat ook de nieuwe afspraken ons interesseerden. Indien tot nieuwe afspraken besloten werd, welke taken zou de man dan meer op zich nemen?

Top 7

Andere	26.61
Opruimen en poetsen	16.02
Koken	10.34
Stofzuigen	8.78
Tussendoor opruimen	8.01
Boodschappen doen	6.46
De vaat doen	5.43

Zoals we uit (niet weergegeven) tabellen kunnen afleiden, worden mannen pas als vol-

doende actief beschouwd, in zoverre zij ook bepaalde traditionele taken opnemen. Opvallend hierbij is dat voldoende actief-bevonden mannen zelden de was, de strijk of het huishouden doen.

Helaas blijken de nieuwe voornemens ook niet in de goede richting te wijzen.

Van de (weliswaar bijna 20%) gezinnen waarvan de man tot nieuwe afspraken bereid is, wil nog meer dan een kwart zich niet verder in de huishoudelijke taken engageren. De rubriek 'andere' (tuin, herstellingen, huisdieren) draagt nog steeds zijn voorkeur weg.

TO BE CONTINUED...

De lovenswaardige inspanningen die deze bijna 400 mannen willen leveren om hun bijdrage in het huishoudelijke werk te verhogen, willen we natuurlijk verder opvolgen. Werd de kaart effectief door beiden ingevuld, of is het de vrouw die haar wensen voor werkelijk engagement zag, gaf de attentie die man en vrouw mochten ontvangen de doorslag voor het invullen van de afspraken, herinneren partners zich nog deze mooie beloften gemaakt te hebben en - *last but not least* - komt er ook nog wat van in huis? Samen met de VUB volgen we dit verder op. 122 antwoorden liepen daar ondertussen reeds binnen, waarvan al minstens 40 koppels bereid zijn hun nieuwe afspraken verder te zullen toelichten.

(1) 'Tijdsbesteding van de Vlamingen: een tijdsbudgetonderzoek bij een representatieve steekproef Vlamingen', VUB, TOR-werkgroep, M. MOENS en S. KOELET, promotor I. GLORIEUX, copromotor M. ELCHARDUS, 1998-2001.

(2) We lieten mensen ook de keuze om in te vullen dat voornamelijk de man resp. de vrouw, of geen van beiden die taak op zich nam, maar om het overzicht te bewaren, nemen we hier die mogelijkheden niet in beschouwing, tenzij anders vermeld. Hier vermelden we het percentage van al de ontvangen kaarten. Om voormelde reden, is de som dus niet gelijk aan 100.

(3) De (noodzaak tot) nieuwe afspraken moest(en) gezamenlijk besproken worden. Toch vroegen we de deelnemers in te vullen wie de pen in de hand hield.